

Helligkilder i Thy og Vester Han Herred.

I DET følgende skal i kortfattet Gengivelse meddeles, hvad det er lykkedes mig at finde i trykt og utrykt Litteratur om de hellige Kilder i Thisted Amt med Undtagelse af Øen Mors, da Forfatteren *Marius Dahlsgaard* i Historisk Aarvog for Mors 1920 har skrevet om denne Ø's Helligkilder. Det utrykte Stof er hentet forskellige Steder fra, hvad man vil se af det udførlige Noteapparat. De ældste Oplysninger om Thisted Amts Kilder er Haandskrifter i *Ny kgl. Saml.* (o. Aar 1638-1700) og *Thott* (o. Aar 1730). Fra den nyere Tid er Oplysningerne taget fra Lærer *J. V. Nissen-Ramtens* Helligkildehaandskrift (forkortet til *NR.*) i Nationalmuseets 2. Afdeling. Nissen-Ramten besøgte Kilderne o. 1893. Endvidere findes fortræffelige Meddelelser om Æmnet i *Evald Tang Kristensens* Danske Sagn, 3. Bind. Fra den nyeste Tid har man Optegnelser om Helligkilder i *Dansk Folkemindesamling* (forkortet til *DFS.*), det Kgl. Bibliotek i Kapsel 1906/31 og E. T. Kristensens utrykte Sagnsamling smsts. B 26. Af trykt Litteratur har jeg gennemgaaet, hvad jeg har kunnet finde vedrørende Thisted Amt, og Noterne viser, hvor der har været noget at finde om Spørgsmaalet. Jeg haaber da heller ikke, at noget væsentligt er overset. Vi skal saa nu se, hvad dette Materiale fortæller om Amtets hellige Kilder.

St. Olufs Kilde (Vester Hanherred, Hjortdals Sogn) fandtes ved Foden af en høj Bakke for Enden af Svinkløv. Kilden besøgtes som Lægedomskilde til o. 1890. Omkring Aar 1700 meddeles, at den vanhelligedes, fordi et skabet Øg døde i den¹).

St. Jørgens Kilde (Vester Hanherred, Kjettrup Sogn) fandtes ved Østsiden af Husby Hule. I Midten af forrige Aarhundrede flød Vandet kun sparsomt i Kilden. Saa blev der gravet en Brønd tæt Øst for, hvor man fandt rigeligt Vand²). O. 1700 meddeles, at St. Jørgens Kilde forudm blev agtet som en Lægekilde³). 1474 sluttedes det Forlig mellem Børglumbispen og Mourids Nielsen Gyldenstjerne til Aagaard, at der skulde ansættes en Præst til at oppebære Gaverne ved St. Jørgens Kapel i *Kollerup*. Det maa snarere være Kjettrup med St. Jørgens Kilde, der har været Tale om, end *Kollerup*⁴).

St. Bodils Kilde (Vester Hanherred, Tømmerby Sogn) kan ikke bestemt paavises, men dens Plads har sikkert været ved en vandrig Plet Nordøst for Kirkens Kor⁵). *Bodil* er et Mandsnavn (af Botolf) og Kirken er indviet til St. Bodil⁶).

Hellig Kilde (Hillerslev Herred, Rær Sogn) har været Nord for et Kapel, der nu er forsvundet, hvad Kilden vist ogsaa er, men den kunde dog paavises o. 1730⁷). Endnu findes Stednavnet "Kapelhus". Kapellet skal i gamle Dage "være forfløttet fra en Gaard i Bierre i Rær Sogn, som kaldes Capell" (*Thott*).

En Kilde (Hillerslev Herred, Nors Sogn) nævnes 1638. Den fandtes da i Østerenden af en lang "dus ved naffn Vendberg"⁸).

Hellig Kilde (Hillerslev Herred, Ø. Vandet Sogn) fandtes Syd for Kirken paa Skolelodden i Ø. Vandet. Den var kun et lille Hul med stadigt Vand i⁹).

Hellig Kilde (Handborg Herred, Thisted Landsogn) i den nordvestlige, nu overpløjede Ende af Langdyssen Nordvest for Thisted Vestre Kirkegaard ved Thorsted Vejen, ligger i Tingstrup. Paa Langdyssen brændes Blus, og der ofredes Knappenaale til "Langdosmanden". Denne Ofring har dog intet med Kildeoffer at gøre¹⁰).

Hellig Kilde i Faartoft (Thisted Landsogn) i en Bakkeskrænt ved Limfjorden mellem Faartoft By og Eshøj Plantage Øst for Thisted, er nu i tørre Somre kun markeret ved en grøn Plet. Kilden besøgtes af lidende Mennesker, vistnok til o. 1880-90, da der er fundet Mønter i den. Kilden blev ogsaa oprenset. Prangere og Kæltringer vanhelligede Kilden ved at vaske et skabet Øg i den, hvorefter den mistede sin Kraft¹¹). Til Kilden knyttet Sagnet om en from Jomfru, der her blev helbredet og senere blev begravet i Thisted. Over hende blev rejst en Sten, der mentes at være Runestenen, som er indmuret i Sydsiden af Thisted Kirketaarn. Stenen er imidlertid rejst over en Mand Tor(d) Amdissøn og ikke over - som tidligere læst - "Tora, Thylands Sol"¹²).

I *Tingstrup* findes *Fredskilde* og *Kildebjerg*. Muligvis har *Fredskilde* ogsaa været en hellig Kilde, men bestemte Oplysninger herom er det ikke lykkedes mig at finde. *Fredskilde* kunde maaske have været en hedensk Offerkilde, viet til *Frey* eller *Frøy*?! (Vi har Eksempler herpaa andet Steds fra). Indgaaende Stednavneundersøgelser kan maaske afgøre dette Spørgsmaal.

Graakilde eller *Vildkjælle (Handborg Herred, Tilsted Sogn)* fandtes i en Landevejsslavning, "Graakilde-Slej", et Par km Syd for Tilsted. Kilden

⁷ Thott 1445 4°, 448. Trap 4 V, 345.

⁸ Saml. t. J. Hist. og Top. 4. R. I, 116.

⁹ E. T. Kristensen: Danske Sagn III, Nr. 1178. Trap 4 V, 356.

¹⁰ Jfr. Saml. t. J. Hist. og Top. 4. R. I, 123. = Ny kgl. Saml. 187 8° = do. 743 c. 4° Feilbergs Dansk Bondeliv 1910, 304. Hist. Aarb. f. Thisted Amt 1910, 38. Danske Studier 1918, 125. 1922, 110. Trap 4 V, 367.

¹¹ NR. 211.

¹² Wimmer: Danmarks Runemindesmærker IV, 49 ff. For nogle Oplysninger og Rettelser angaaende sidstnævnte to Kilder er jeg Hr. P. L. Hald, Thisted, megen Tak skyldig.

¹ Ny kgl. Saml. 187 8° = do. 743 c 4° Bl. 14 = Thott 1445 4° 430. Danske Atlas V, 314. NR. 12. Vends. F. og Ld. 1914, 20 f. Trap 4 V, 325.

² NR. 13.

³ Ny kgl. Saml. 187 8° = do. 743 c 4°, Bl. 14. Thott 1445 4° 420. Danske Atlas V, 312. Vends. F. og Ld. 1914, 21.

⁴ Trap 4 V 323, 327. Danske Mag. 3. R. III, 268 ff.

⁵ NR. 168.

⁶ Jfr. Thisted Amts Aarb. 1912. 37 ff.

var ansat som hellig, og der brændtes St. Hans Blus ved den¹³).

St. Andreas, St. Anderses eller *St. Thøgers Kilde* (*Hundborg Herred, Jannerup Sogn*) udvældede paa en Agerbakke i Grænsen mellem Ager og Eng et lille Stykke Vest for Kirken. Kilden besøgte mod Sygdomme til ind i det 19. Aarhundrede.

I *Kirken* (indviet til St. Andreas) findes den berømte *Jannerup Blok*, hvortil der skænkedes Gaver af Kildegæsterne for Hjælp og Helbred og af Søfarene. Kirken kan ses langt ud paa Havet, men om dette er Anledning til Kirkens Berømmelse, er uvist, da dette ogsaa er Tilfældet med mange andre Kirker, som ikke har staaet i dette Ry¹⁴).

En Mand lovede en Stud til Jannerup Kirke, hvis hans blinde Datter maatte faa sit Syn igen. Han trækker af med Studen, og Datteren følger med. Lige med et siger hun: "Fader! kan du se Engelen paa Jannerup Kirke?" "Hvad"! siger han, "kan du se den min Pige"? Ja, saa vender vi om". De trak saa tilbage, men straks var Pigen blind igen og uagtet hun vaskede sig i Kildens Vand, og han lovede Studen paany, var det forgæves. Oppe paa Taget af Jannerup Kirke har i gammel Tid været anbragt en forgyldt Engel, blæsende i Trompet - meddeler Evald Tang Kristensen¹⁵). Det mest brugte Kildenavn i Eggen var St. Thøgers Kilde.

St. Thøgers Kilde, (*Hundborg Herred, Nørhø Sogn*) fandtes ca. 3 km. Sydvest for Kirken i en høj Agerbakke tæt ved en Bæk. Det var gammel Skik, at Ejeren hvert Aar 3-4 Dage før St. Hans Aften oprensede Kilden, og dette er sket til omkring Aar 1900, da Kildebesøget ogsaa delvis ophørte¹⁶). Omkring Aar 1700 meddeles, at for 100 Aar siden skal "et forstørret Pigebarn at være toed og restitueret" i den¹⁷). I Brugstiden var Kilden forsynet med en Ramme, og istandsatte Ejeren ikke Kilden til St. Hans Aften, skete der Uheld med Kreaturene. Pengene, der blev efterladte i en Lerskaal eller paa Græstøvsbrinken ved Kilden, købte Ejeren Kone Lærred og Linned for til fattige Børn. Omkring 1915 huskede et 80-aarigt Menneske, at syge og svage havde besøgt Kilden d. ²³/₆ ved Solnedgang og længere ud paa Aftenen¹⁸).

St. Thøgers Kilde (*Hassing Herred, Hassing Sogn*) fandtes i Trolddal eller Troldgab Sydvest for Kirken. Kilden betragtedes som hellig, fordi den udsprang, hvor St. Thøger havde sovet, da der blev nægtet ham Husly; eller da St. Thøger kæmpede med en Trold, lod han Vand vælde frem af en Kilde, hvorved Trolden

maatte bukke under. Naar Kræmmere var paa Vej fra Thisted til Vestervig Marked, kastede de Penge i Helligkilden for at opnaa Lykke i Handel, men "de enfoldige toe sig deri"¹⁹). Der er fundet Messingknappenaale i Kilden i Nutiden²⁰). I Trolddalen (eller Troldgab) ved Kirken huserede en hovedløs Hest eller So og flere andre Spøgelse. De kommer fra en lille tildels udgravet Høj paa Spangbjerg Mark - fortæller Traditionen. Thøger gjorde engang ved Troldgab noget ved Troldene, saa de ikke avler Troldunger mere. Lavs Bjærregaard fortalte: "Dæhr gaar Sant Thøger nier te hans Kjeld baade Maahr aa Mejdaa aa Avten aa Mindnæt, aa dem, der ka si ham, sejer, te han sier ud som enhvæhr ajen Mindnesk - aa han skal kom a o e Vejsten" - men kun de *synske* kan se ham (Medd. 1893)²¹).

Hellig Kilde (*Hassing Herred, Bedsted Sogn*) fandtes ved Tanderup. "Den gamle Per Lykke var bleven blind i børnekopper, men kunde dog skimte dag og nat. Saa meget syn havde han faaet ved at komme til den kjelde, sagde han"²²).

St. Thøgers Kilde (*Refs Herred, Vestervig Sogn*) fandtes paa Vestervig gamle Kirkegaard. Kilden blev søgt som Lægedomskilde til midt i 1860'erne. Da E. Tang Kristensen vistnok o. 1890 besøgte Kilden, var den i en sørgelig Forfatning. Kirkegaarden var i Nærheden af Kilden saa fugtig, at Ligene formelig druknedes. Blev en Grav gravet om Efteraaret eller om Vinteren, var den inden et Døgns Forløb fyldt med Vand, som man ikke kunde øse bort. Man kastede saa tørt Græs ned paa Vandet, hvorpaa Kisten kunde flyde, men ofte sank Kisten til Bunds i Vandet inden Præstens Tale var endt²³). I Danske Atlas (o. 1770) meddeles, at Kilden forud blev søgt for Sundhedens Skyld. Omkring 1890 meddeles, at alle Hekse i Omegnen St. Hans Nat samledes paa den "nedre Kirkegaard" og dansede rundt i Katteskikkelser. Synske Folk kunde kende, hvem Kattene var, men det var farligt²⁴). Kildens Kraft ophørte, da en Mand fra Vestervig lod sine skabede Heste drikke af den.

Ved Vestervig Kloster paa Kirkegaarden holdtes forhen Marked. Om Forbud og Støtte for dette Marked kan man læse i Kancelliets Brevbøger d. ²/₁₀ 1573. Om Kildens Oprindelse fortæller Sagnet følgende: Da St. Thøger rejste Syd paa efter Hellig Olavs Fald landede han ikke langt fra Vestervig Kloster. Ved Strandbredden byggede, og bandt han sig af "Vidier og Vendel" en lille Hytte og en Kirke, der siden blev en af de rigeste i Landet. I Begyndelsen havde hans Lære ingen Fremgang blandt Folket. En Aften lagde han sig bedrøvet til at sove, men da han om Morgenen rejste sig, fremsprang en Kilde, hvor hans Hoved

¹³ DFS. 1906/31: 1352, opt. 1916. Trap⁴ V, 368.

¹⁴ Ny kgl. Saml, 187 8° = do. 743 c. 4°, Bl. 18 = Thott. 1445 4° 494. Danske Atlas V, 456. Knud Aagaard: Beskrivelse over Thy

1802, 187. Saml. t. J. Hist, og Top. 4. R. III, 338 ff. Trap⁴ V, 384.

¹⁵ Danske Sagn III, Nr. 399-400, 1092.

¹⁶ NR. 33.

¹⁷ Ny kgl. Saml. 187 8° = do, 743 c. 4° Bl. 18 = Thott 1445 4° 489; jfr. Saml. t. J. Hist, og Top. 4. R. I, 128 (1638), Danske Atlas V, 457.

¹⁸ DFS. 1906/31: 1362; jfr. Danske Sagn III. Nr. 1128. Thisted A. Aarb. 1909, 41 ff. Trap⁴ V, 385.

¹⁹ Ny kgl. Saml. 743 c. 4°, Bl. 19. Thott 1445 4°, 537. Danske Atlas V, 463.

²⁰ NR. 41. Trap⁴ V, 396.

²¹ Jfr. Danske Sagn III, Nr. 1165, 1167. Thisted Aarb. 1909, 46 f. Museum VI.2 1221.

²² Danske Sagn III, Nr. 1163. Trap⁴ V, 400.

²³ NR. 34. DFS. 1906/31 og B 26: 1391.

²⁴ Danske Sagn VII, Nr. 301-02.

havde ligget. Dette tog han som et godt Varsel, og han byggede en Kirke ved Kilden²⁵).

En *St. Thøgers Kilde* fandtes ogsaa ved *Kappelgaard* (samme Sogn). I denne Kildes Nærhed skal i den katolske Tid have staaet et Kapel, hvis Ruin saas i Midten af forrige Aarhundrede. Ved Kapellet skal Munkene have læst for simple Folk - fortæller Sagnet.

Ved *Randrup*, hvor Sagnet lader St. Thøger lande, stod et Trækors ved en Gaard. Korset skal have været paa Stedet til ind i det 19. Aarhundrede. o. 1730 meddeles, at det blev holdt vedlige Mand efter Mand paa St. Thøgers Bud lige fra hans Dage og ”indtil nu paa en Fjorten Aars tid - at ikkun stubben deraf er tilsuene paa ommeldte sted uden for Stalden”²⁶) Om dette Kors fortæller Sagnet: St. Thøger gik omkring og prædikede. En Dag kommer han til en Gaard, hvor han træffer Manden i Stalddøren. Manden vilde ikke tale om Kristendommen, men talte om Uheld blandt Kreaturerne. Saa siger St. Thøger: ”Sæt nu et Kors her, hvor jeg staar, saa skal I nok faa Held med Eders Kreaturer. Et *Kildevæld sprang frem* og et Kors blev senere rejst paa Stedet. Danske Atlas meddeler, at Korset er borte, men det er blevet sat op igen. Paa Korset skal have staaet følgende Indskrift (efter Danske Sagn):

”Det er for ingen Overtro,
men til et varigt Minde,
St. Thøgers Kors i dette Bo,
som I nu her kan finde.”

Kilden ved Korset var undergørende, men blev profaneret af skabede Krikker. Kilden skal nu findes inde i Gaardens Stald. - De mange forskellige trykte og utrykte Qplysninger om Kilderne i Vestervig Sogn modsiger hverandre og er derfor lidt vanskelige at ordne, men jeg tror Sammenhængen maa være den, som er fremsat her²⁷).

Sejrs Kilde (Refs Herred, Ydby Sogn) fandtes ved Sejrskildegaard. Folk med Lungesyge og Folk uden Kræfter søgte Hjælp ved denne Kilde, der kun havde lille Besøg. Den er maaske brugt i Smug i den nyere Tid. Sagnet fortæller, at en Kæmpe blev haardt saaret og overvunden, og blev som Fange ført til Sejrs Kilde. Da han drak af denne, blev han rask, Kraften kom tilbage og han nedlagde alle sine Modstandere. Nogle siger, han hed Sejer, andre, at han fra den Tid kaldtes Sejer. Kilden skal have faaet sit Navn efter ham²⁸).

Hellig Dam (samme Sogn) fandtes mellem Ydby og Dover imellem to Kæmpehøje i en dyb Kløft. St. Hans Aften valfartedes dertil, da Vandet da skulde have undergørende Kraft. Det var forbudt Børn at

glide paa Is dér, det skulde have daarlige Følger. Overtroen om Dammen har holdt sig til den nyeste Tid²⁹).

Sognet *Helligsø (Refs Herred)* har formodentligt sit Navn af en derved liggende nu udgravet Sø, hvis Vand Overtroen maa have tillagt undergørende Kraft³⁰).

Hellig Kilde (Refs Herred, Gjettrup Sogn) fandtes paa Hjælpenbjærg, Kobberø Hede. En Optegnelse (i DFS.) meddeler, at Helligkilden findes paa en Bakke Nord for Hjælpenbjærg. Helligkilden er fredet ved Deklaration af ^{23/11}1905³¹). St. Hjælper er Kristus. Den ^{23/6}besøgtes denne Kilde som Sundhedskilde. Den ansaas for at være bundløs. Engang bandtes en Sten i Enden af et Stykke Reb, som firede ned i Kilden, men det naaede ingen Bund. Da Rebet haledes op igen, var det svedent i Enden og Stenen var borte³²). Den, der gravede en Grøft fra Helligkilden, fik en stiv Arm. Flere Ejere af Kilden, der har gravet ved den, hængte sig. Kilden vanhelligedes, da en Bonde (Knud) fra den nordvestlige Gaard i Gjettrup vaskede sine skabede Heste i den.

I *Hjælpenbjærg* findes et Guldskab og dér bor en Bjærgmand. Naar Danmark er i den yderste Nød, skal Guldskaftet graves ud og betale hele Danmarks Statsgæld, men vover nogen at grave inden den Tid, da skal han dø eller Sygdom og Nød hjemsoge ham alle hans Dage. Bjærgmanden vilde bytte Børn og bjergtage Kvindfolk. Han havde engang taget Konen i Knudsgaard i Kobberø og beholdt hende længe hos sig. En klog Mand gav det Raad, at hendes Mand skulde pløje en Fure fra ”æ Bosdar” hen rundt om Bjærget og hjem igen. Det hjalp, thi næste Juleaften kom Konen frisk og sund tilbage igen³³).

Hellig Kilde (Refs Herred, Hvidbjærg Sogn) er ved Helligkildedaard og danner Tilløbet til en fiskerig Mølledam. 1360 nævnes i et Biskopsbrev paa Latin: *Hellekiæld marck* i Hvidbjærg Sogn³⁴). I Sognet findes Landsbyen *Helligkilde*; Kilden har sikkert givet Navn til baade Landsby og Gaard, ligesom Sognavnet *Hvidbjærg* vel ogsaa er et Helligdomsnavn. 1854 var Kilden et Vandhul til Kreaturerne, men ved Gravning 9 Alen ned var Vandet borte. O. 1850 drak Kildens Ejer hver Morgen og Aften et Snapsglas Vand fra Kilden, som besøgtes endnu til o. 1800, men kun d. ^{23/6}Der er gjort Fund af Potteskaar og Glasstumper i og ved Kilden, der vanhelligedes af et Par syge Heste, som blev badede i den³⁵).

St. Mauritii Kilde (Refs Herred, Odby Sogn) fandtes Syd for Serup By under Bakkerne ved

²⁵ Thiele: Danske Folkesagn 2 II, 34.

²⁶ Ny kgl. Saml. 743 c. 4⁰ Bl. 22 = Thott 1453 4⁰, 566 f. (Danske Atlas V, 477). Hofman IV, 460.

²⁷ Se endvidere om sidstnævnte tre Kilder: E. T. Kristensen: Danske Sagn III, Nr. 369, 1044, 1166. Thisted Aarbog 1909, 47. NR. 35-36. M. Rasmussen: Folkesagn og Fortællinger 1855, 58. H. Olrik: Danske Helgeners Levned, 331 ff. Sprogforeningens Almanak 1900, 18 f. Trap 4 V, 412.

²⁸ NR. 38. DFS. 1906/31: 1396. Trap 4 V, 426.

²⁹ E. T. Kristensen: Jydske Folkeminder VIII, Nr. 212.

³⁰ Knud Aagaard: Beskrivelse over Thye 1802, 213.

³¹ DFS. 1006/31: 1398. Thisted Aarbog 1915, 34 ff.

³² Danske Sagn III, Nr. 1079.

³³ Jfr. H. F. Feilberg: Bjergtagen, 67. Endvidere: Thott 1445 4⁰, 561 (Danske Atlas V, 473). Skattegraveren IV, Nr. 512-16. NR. 37. Trap 4 V, 428.

³⁴ De ældste danske Archivregistraturer 3 Bd., 142.

³⁵ NR. 40. DFS. 1906/31, B 26. Danske Sagn III, Nr. 1081. Trap 4 V, 431.

Limfjordsstranden. I Danske Atlas³⁶) meddeles, at Kilden var hellig, men er nu aldeles tilgroet. Nissen-Ramten³⁷) meddeler, at Kilden søgtes endnu (o. 1893), men Kildehullet var da næsten traadt til af Ejerens mange Børn og Gæs. Kilden, der siges at være opdaget 1716, blev besøgt St. Hans, St. Olafs, St. Bartholomæus og Mariæ Dag - af mange Mennesker baade fra Omegnen og langvejs fra. En Kvinde, Johanne Christensdatter, havde "ond flod udi Beenene", hvorfor hun forgæves søgte Lægehjælp. En Nat drømte hun, at hun skulde finde Lindring i et lille Vandhul (dvs.: nærværende Kilde). Drømmen gik i Opfyldelse d. 2. Januar 1716. Hun badede Benene 8 Dage og blev ganske helbredt. (Kilden blev efter dette anset som hellig. Kirken er indviet til St. Mauritius og Kilden, der bærer denne Helgens Navn, stammer sikkert fra katolsk Tid. Hvorfor har den ellers faaet dette Helgennavn? Den skulde ellers snarere haft Navn efter Johanne Christensdatter).

Som Tak for Helbredelse ved Kilden for en gammel Svaghed, nogle siger Blindhed, skænkede en Majorinde Kraft paa Rostrup til Odby Kirke en Messinglysekroner, Alterklæder og Messehagel, og til Odby Skole 40 Rdl. Præsterne Hvass og P. Vilse lod Kilden indhegne med et Stakitværk og forsyne med en Pengeblok, hvis Indtægt Sognets Skole skulde have. 1802 meddeler Aagaard, at "Vandet nu synes at have tabt sin Kraft ved Troens Aftagelse. Nu søges den ikke mere og er derfor ganske forfalden"³⁸).

Efter Gennemlæsningen af det foran meddelte vil man se, at Thisted Amts Helligkilder for de flestes Vedkommende er temmelig rige paa Sagn om Helbredelser, Helgener og andet, der stammer fra den ældre Tid. Saaledes er paafaldende mange af de nævnte Kilder viiede til Thys Nationalhelgen; *St. Thøger*, der forøvrigt ogsaa har tre Helligkilder viiede til sig udenfor Thisted Amt (Vrensted, Hygum, Gram), men at en enkelt Landsdel saa udpræget har tilegnet

sig en bestemt Helgen, er baade enestaaende og interessant. *Refs Herred* er vel næsten den Landsdel i Danmark, som i Forhold til sin Størrelse er rigest paa hellige Kilder. Det vilde være smukt, om man i Thisted Amt - som i flere andre Amter - vilde frede om de Helligkilder, der endnu kan fredes, og maaske rejse Mindestene ved enkelte af dem. Fremtidens Slægter vilde saa kunne se, at her havde været et af de Væld, som Slægterne Tiderne igennem havde søgt for at fange Helse hos for Vunde og Ve; en Kilde, der fra Oldtiden af og til langt ind i det 19. Aarhundrede blev betragtet som hellig. Kunde nærværende Redegørelse vække lidt Interesse for denne Sag, var den ikke skrevet forgæves. - Om Kildedyrkelsen i al Almindelighed skal der ikke i denne Forbindelse skrives noget, men det kan maaske være rigtigt at oplyse, at der til Nytaar 1926 i Foreningen "Danmarks Folkeminder" vil fremkomme et større Arbejde af undertegnede om Danmarks Helligkilder, hvori de forskellige Spørgsmaal vedrørende Helligkildedyrkelsen i Danmark vil blive behandlede. I dette endnu ikke udkomne Arbejde vil der ikke blive Plads til en Fremlæggelse af hele Stoffet vedrørende de enkelte Kilder, som det her formenes at være sket for Thisted Amts Vedkommende, hvorfor nærværende Afhandling nok maa menes at kunne have lidt Interesse for Thisted Amts historiske Aarbogs Læsere, hvad enten det er Læsere, der interesserer sig for den lokale Side af Sagen, eller det er Læsere, der har Interesse for detaillerede Oplysninger om alle Spørgsmaal vedrørende Naturdyrkelsen i Danmark gennem Tiderne. Og til dette Formaal kunde denne Opsats vel ogsaa være af Betydning.

Rettelser og Tilføjelser til det ovenfor meddelte modtages med Taknemmelighed af *Dansk Folkemindesamling*, Kgl. Bibliotek, København K.
August F. Schmidt.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1925, side 64-74)

³⁶ Danske Atlas V, 472 f. Thott 1445 4°, 542.

³⁷ NR. 39.

³⁸ Knud Aagaard: Beskrivelse over Thy 1802, 224. Danske Sagn III, Nr. 1146. Trap 4 V, 435.